

Nader onderzoek vleermuizen Villapark Florade Kotkampweg 188 te Enschede

Arnhem, 19 oktober 2015

Colofon

Titel : Nader onderzoek vleermuizen Villapark Florade
Subtitel : Kotkampweg 188 te Enschede

Projectnummer : 15.103
Datum : 19 oktober 2015

Veldonderzoek : T. Kooij
Auteur(s) : T. Kooij

Goedgekeurd door : A. Zandstra

Opdrachtgever : Trebbe Wonen B.V.
Contactpersoon : P.V. Lutjenhuis

Bezoekadres : Tivolilaan 205
Postbus : 2
Postcode : 6800 AA Arnhem
Telefoon : 026-8454583

info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Wettelijk kader	5
2.1 Flora- en faunawet	5
3. Gebiedsbeschrijving	8
3.1 Gebiedsbeschrijving.....	8
3.2 Voorgenomen ingreep	9
4. Onderzoeksmethode	10
4.1 Vleermuizen	10
4.2 Uitwerking en rapportage.....	11
5. Resultaten	12
5.1 Vleermuizen	12
5.1.2 Parseizoen	12
5.1.3 Effectenbeoordeling.....	12
6. Conclusies en aanbevelingen	13
6.1 Vleermuizen	13
Bronnen	14
Literatuur	14
Websites	14

1. Inleiding

Ten behoeve van de ontwikkeling van het villapark Florade op het terrein aan de Kotkampweg 188 te Enschede zullen diverse onderzoeken moeten plaatsvinden.

Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd is toetsing aan de natuurwet- en regelgeving. Het terrein zou kunnen dienen als leef- en voortplantingsgebied voor diersoorten. Hiertoe is een quickscan flora en fauna uitgevoerd (Ekoza, 15.078).

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat er mogelijk ecologische waarde voor vleermuizen in de plangebieden te verwachten is. Het terrein biedt mogelijkheden voor vleermuizen in de paartijd. Zowel een trafohuisje als enkele bomen zijn in potentie geschikt voor vleermuizen in de paartijd. Of vleermuizen daadwerkelijk gebruik hiervan maken zal middels nader onderzoek vastgesteld moeten worden.

Kraamverblijven worden uitgesloten. Er zijn geen geschikte holten in de bomen of ruimte in het trafohuisje die ruimte bieden voor grotere groepen vleermuizen. Het trafohuisje is daarnaast klimatologisch ongeschikt voor een kraamgroep.

Vliegroutes of essentieel foerageergebied is uit te sluiten door de afwezigheid van doorgaande structuren en door de aanwezigheid van zeer veel potentieel jachtgebied in de directe omgeving.

Trebbe BV heeft Ekoza gevraagd onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen in de plangebieden en mogelijke schadelijke effecten te beoordelen van onderhavige ingrepen. Deze rapportage geeft de bevindingen van dit onderzoek.

In hoofdstuk 2 staat het wettelijke kader uiteengezet. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het onderzoeksgebied en de voorgenomen ingrepen. Hoofdstuk 4 geeft een korte beschrijving van de onderzoeksmethodes die gebruikt zijn. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek vermeld en getoetst aan de Flora- en faunawet. Tenslotte worden in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen gegeven.

2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ontwikkelingen beschreven. Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet en de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet. Hoewel het geen wetgeving maar beleid betreft, is in dit hoofdstuk ook een paragraaf over het Natuurnetwerk Nederland (voorheen EHS) opgenomen.

2.1 Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) zijn omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11:* Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12:* Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 2:*
1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
 2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Middels een Algemene Maatregel van Bestuur is de regelgeving rond de Flora- en faunawet nader ingevuld. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

Tabel 1: De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.

Tabel 2: De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Tabel 3: De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is voor aangewezen bedreigde soorten altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Vogels:

Vogels vallen onder hetzelfde beschermingsregime als de tabel 3 van de Flora- en faunawet en mogen in de broedtijd niet verstoord worden. Hiervoor is geen ontheffing mogelijk.

De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Dit omdat het broedseizoen van soort tot soort en van jaar tot jaar kan verschillen. Globaal kan voor het broedseizoen de periode van 15 maart tot 15 juli worden aangehouden. Het gaat erom dat er geen broedgevallen aanwezig zijn.

Het kappen van de bomen en struiken zal buiten het broedseizoen moeten plaatsvinden.

Daarnaast zijn er een aantal vogelsoorten die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken en zijn jaarrond beschermd. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (ministerie van EL&I, 2009).

Soort	Categorie vaste nesten	Verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen
steenuil	1	Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
gierzwaluw, huismus, roek	2	Nesten van koloniebroeders die elke broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
grote gele kwikstaart, kerkuil, oehoe, ooievaar, slechtvalk	3	Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elke broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar
boomvalk, buizerd, havik, ransuil, sperwer, wespandief, zwarte wouw	4	Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Daarnaast zijn er een aantal vogelsoorten (categorie 5) waarvoor in bijzondere gevallen onderzoek noodzakelijk is. Het gaat hierbij om min of meer algemene soorten of soorten die makkelijker een nieuw nest maken. Lokaal kan een gebied belangrijk zijn voor de populatie van een soort. Een voorbeeld hiervan is een koloniebroeder als de blauwe reiger. Ook spechten vallen onder deze groep. In deze bijzondere gevallen zijn de nesten van deze categorie vogels ook jaarrond beschermd.

3. Gebiedsbeschrijving

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied is gelegen in de bebouwde kom van Enschede. Op de locatie heeft in het verleden een schoolgebouw gestaan die een aantal jaren geleden gesloopt is. Het terrein bestaat nu uit een grasveld met enkele bomen en een drietal elektriciteitshuisjes. En is begrensd door de Kotkampweg, de Floraparkstraat en de Minkmaatstraat. De laatste grens vormt het schoolterrein van de basisschool Paus Johannes.

De beoordeling in deze quickscan gaat uit van de huidige situatie in het veld. Het terrein is gelegen aan de rand van Enschede en de omliggende wijk bevat veel groen.

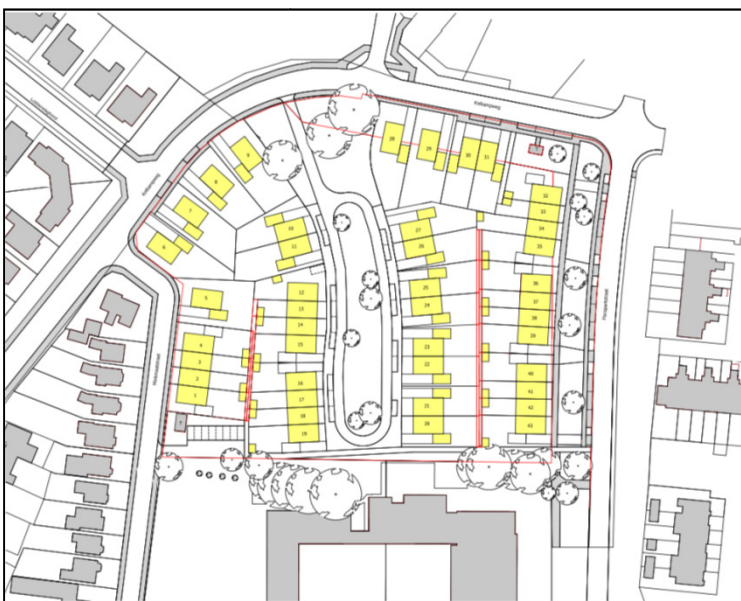
Figuur 1. Het terrein, hier nog met schoolgebouw (bron: <http://www.googlemaps.com>).

Figuur 2. Impressie van het plangebied.

3.2 Voorgenomen ingreep

Er staan drie trafohuisjes aan de randen van het terrein waarvan er een gesloopt gaat worden. Het gaat om het trafohuisje aan de Floraparkstraat (naast de school). Daarnaast staan er nog diverse bomen op het terrein die gekapt gaan worden. Enkele bomen blijven staan. Het terrein zal bouwrijp gemaakt worden en er zullen ca. 43 woningen gebouwd worden.

Figuur 3. Voorgenomen woningbouw.

4. Onderzoeksmethode

4.1 Vleermuizen

De gehanteerde methode bestond uit onderzoek met een batdetector zowel in de avond- als in de ochtenduren. Het onderzoek is uitgevoerd volgens het vigerende protocol Vleermuizen 2013. De brancheorganisatie Netwerk Groene Bureaus (NGB) en de Zoogdiervereniging ontwikkelden in 2009 in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN) het eerste protocol. Sindsdien wordt het protocol in principe jaarlijks geactualiseerd. De organisaties werken hiervoor samen in het Vleermuisvakberaad. De Gegevensautoriteit Natuur stelt het protocol formeel vast, bevoegd gezag toets eraan.

Met de batdetector werd gedurende twee avonden/nachten geluisterd en gezocht naar rondvliegende vleermuizen en daarnaast roepende mannetjes. Op deze manier is gezocht naar mogelijke verblijfplaatsen in het elektriciteitshuisje en de bomen binnen en direct naast het plangebied. Ook werd gelet op mogelijk belangrijke vliegroutes en foerageergebieden.

Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Petterson D240x). Hiermee kunnen vertraagde opnames worden gemaakt zodat deze geanalyseerd kunnen worden in het programma Batsound. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen. In dit onderzoek is dit uiteindelijk niet nodig gebleken.

In het paarseizoen zijn twee controles uitgevoerd. De data en omstandigheden zijn terug te vinden in onderstaande tabel.

Tabel 1. De omstandigheden tijdens de veldbezoeken aan het plangebied

Datum	Tijd	Weer	Wind
6 september 2015	00.45u-02.45u	Zwaar bewolkt, 9 °C Overdag regen	W 3
22 september 2015	22.00u-24.00u	Zwaar bewolkt, 10 °C Overdag veel regen	Z 2

4.2 Uitwerking en rapportage

Toetsing aan de Flora- en faunawet (soortbescherming)

Onderzocht wordt of de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden, een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn. Hierbij is geen onderscheid gemaakt in tabel 1, 2 en 3 soorten van de Flora- en faunawet; andere beschermde soorten buiten vleermuizen worden niet verwacht of zijn in andere onderzoeken al onderzocht. De tabel 3 soorten zijn strikt beschermd. Indien er verbodsartikelen overtreden gaan worden is een ontheffing nodig. Gierwaluw, huismus, roofvogels en vleermuizen zijn voorbeelden van tabel 3 soort(groep)en, waarvan de verblijfplaatsen jaarrond zijn beschermd.

5. Resultaten

De werkzaamheden die uitgevoerd zullen worden kunnen effect hebben op beschermde soorten. Dit onderzoek is gericht op het voorkomen van vleermuizen en de mogelijke invloed van de werkzaamheden en de definitieve situatie erop. Zowel een trafohuisje als enkele bomen zijn in potentie geschikt voor vleermuizen in de paartijd.

Kraamverblijven zijn in de quickscan uitgesloten. Er zijn geen geschikte holten in de bomen of ruimte in het trafohuisje die ruimte bieden voor grotere groepen vleermuizen. Het trafohuisje is daarnaast klimatologisch ongeschikt voor een kraamgroep.

Vliegroutes of essentieel foerageergebied is uit te sluiten door de afwezigheid van doorgaande structuren en door de aanwezigheid van zeer veel potentieel jachtgebied in de directe omgeving.

5.1 Vleermuizen

5.1.2 Paarseizoen

In de nacht van 5 op 6 september 2015 heeft er onderzoek op de locatie plaatsgevonden. Mannelijke vleermuizen in de paartijd roepen gedurende langere tijd om vrouwtjes te lokken om daarmee te paren. In bomen gaat het dan meestal om rosse vleermuizen, gewone grootoorvleermuizen en ruige dwergvleermuizen. Hoewel gewone dwergvleermuizen meestal van gebouwen gebruik maken willen ze in de paartijd bij uitzondering ook wel eens bomen gebruiken. Overdag en aan het begin van de avond had het geregend. In de paartijd is de activiteit rondom middernacht het grootst. In dit geval waren enkele gewone dwergvleermuizen op het terrein aan het jagen rondom de bomen. Verder passeerde een laatvlieger door de Floraparkweg en vloog er een rosse vleermuis hoog over het terrein. Er waren geen roepende mannetjes aanwezig.

Het tweede bezoek in de paartijd was op 22 september na een dag van veel regen. Er waren enkele jagende gewone dwergvleermuizen aanwezig rondom de bomen. Er was geen activiteit rondom de het elektriciteitshuisje. Er zijn geen andere soorten gehoord en er zijn geen roepende mannetjes waargenomen.

5.1.3 Effectenbeoordeling

Er zijn geen aanwijzingen gevonden van paarverblijven op het terrein. Er is geen enkel roepend mannetje gehoord. Er zijn enkele jagende vleermuizen rondom de bomen waargenomen. Het ging hierbij om gewone dwergvleermuizen die op insecten aan het jagen waren. Er is geen sprake van essentieel jachtgebied, er is veel groen in de omgeving aanwezig dat ook als jachtgebied kan/zal dienen.

6. Conclusies en aanbevelingen

Aan de hand van het voorgaande kan een aantal conclusies worden getrokken.

6.1 Vleermuizen

Er bevinden zich geen verblijfplaatsen van vleermuizen in de aan de ingreep onderhevige elementen binnen het plangebied, zoals de bomen en het elektriciteitshuisje. Er is ook geen sprake van belangrijke vliegroutes, deze zullen dan ook door de ingreep niet worden aangetast.

Diverse aanwezige vleermuissoorten gebruiken delen van het plangebied en met name de bomen als foerageergebied. Dit foerageergebied is niet essentieel omdat er veel groen in de omgeving aanwezig is. De grootste bomen (3 eiken) worden niet gekapt.

Ten aanzien van vleermuizen worden er geen verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden door het ontwikkelen van het terrein.

Bronnen

Literatuur

- Broekmeyer, M.E.A., F.G.W.A. Ottburg en F.H. Kistenkas, 2003. Flora- en faunawet, Toepassing van artikel 75 in de praktijk. Alterra, Wageningen.
- Ekoza, Quicksan flora en fauna Villapark Florade te Enschede. 2015. Rapportnummer 15.078
- Limpens, H.G.J.A., J.J.A Dekker, E.A. Jansen & H. Huitema, 2011. Lichtproef meervleermuizen Kuindervaart Vergelijking van de effecten van verschillende kleuren straatverlichting op de vliegroue van meervleermuizen op de Kuindervaart. Rapport 2011.18 Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- Kapteyn, K. 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co, Haarlem.

Websites

- www.rijksoverheid.nl
- www.google.nl/maps
- <http://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>
- www.overijssel.nl